

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ: ПРІОРИТЕТИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОГЛИБЛЕННЯ

О. С. КОЛТУНОВИЧ, кандидат економічних наук
(Незалежний український центр правових ініціатив та експертиз
«Правова держава», м. Київ)

Анотація. *Мета статті* полягає у виявленні інституційних передумов поглиблення процесів інноваційно-технологічної модернізації в умовах стагфляції. Статтю присвячено формуванню стратегічних напрямів поглиблення інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки в рамках децентралізації та поглиблення регіональної економічної інтеграції. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу.* **Результати.** *Розроблено механізми інноваційно-технологічної модернізації в рамках формування національної та регіональної інноваційно-інвестиційної політики, що дозволить сформулювати інституційні засади ефективної державної інноваційної політики.* **Практична значущість результатів дослідження.** *У статті обґрунтовано, що впровадження механізмів державного регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності сприятиме активізації процесів інноваційно-технологічної модернізації в умовах поглиблення інтеграційних процесів і регіональної економічної інтеграції.*

Ключові слова: інноваційно-технологічний розвиток, модернізація, інституційне забезпечення, національна економіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Забезпечення сталого економічного зростання як інституціональної основи підвищення рівня і якості життя населення є головною метою національної економічної політики. Однак, черговий період економічної нестабільності в Україні свідчить про складність її реалізації. Відсутність економічних трансформацій обумовлена низьким рівнем провадження процесів модернізації та інноваційного розвитку в Україні.

Розвиток такої країни, як Україна, неможливий без значних структурних змін на інноваційно-технологічній основі. Натомість, забезпечення випереджувального розвитку України вимагає використання активної інноваційної політики, що поєднує набір макроекономічних і структурних заходів, узгоджених між собою на загальнодержавному рівні. Під час формування такої інноваційно-технологічної по-

літики необхідно повною мірою враховувати різноманіття зв'язків у сучасній національній економічній системі й забезпечувати відповідну цільову фінансово-ресурсну базу модернізації.

Зарубіжний досвід економічно розвинених країн з інноваційною економікою показує, що вагома роль у цих процесах належить державі й тій інноваційно-технологічній політиці, яку вона проводить. Розробка основних напрямів інноваційно-технологічної модернізації національної економіки вимагає обґрунтування системи заходів щодо стимулювання інноваційної діяльності на всіх етапах життєвого циклу розробки й виробництва наукомісткої продукції, включаючи поширення на фундаментальні дослідження та інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями інноваційно-технологічної модернізації в окремих секторах економіки в Україні займалися А. Наумовець, В. Гесць, О. Амоша, В. Семиноженко, Б. Гриньов. На пострадян-

ському просторі безліч досліджень Д. Львова, С. Глазьева, І. Ушачова присвячені питанням інноваційного розвитку окремих секторів економіки й переходу до нового технологічного укладу. Попри це, питання інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки в умовах поглиблення процесів регіоналізації та децентралізації потребують більш детального розгляду.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є: розглянути інституційні передумови поглиблення процесів інноваційно-технологічної модернізації в умовах стагфляції; сформувати стратегічні напрями поглиблення інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки в рамках децентралізації та поглиблення регіональної економічної інтеграції; розробити механізми інноваційно-технологічної модернізації в рамках формування національної й регіональної інноваційно-інвестиційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сутність інноваційно-технологічної модернізації як економічної категорії можна визначити як систему відносин різних економічних суб'єктів із приводу раціонального та сталого його відтворення на основі прогресивного розвитку науки з метою виробництва конкретних наукоємних товарів, послуг, доходу, підвищення життєвого рівня населення, вирішення проблеми нерівномірності світового й регіонального розвитку на основі персоніфікованих економічних інтересів суб'єктів.

Модернізація як процес удосконалення існуючих систем, методів, процедур та технологій для підвищення їх ефективності та надійності є одним із важливих напрямів підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку та зростання ефективності виробництва й економіки загалом. У глобальному контексті важливість модернізації економіки підкреслюється необхідністю конкуренції на зовнішніх ринках. При цьому в сучасних умовах невід'ємним елементом модернізації економіки є інноваційний розвиток.

Аналіз інституційних передумов інноваційно-технологічної модернізації у країнах Європейського Союзу свідчить, що досвід окремих країн даного об'єднання в рамках формування

процесів інноваційно-технологічної модернізації бере початок із другої половини минулого століття, коли на території окремих країн були сформовані інституціональні інноваційні платформи й галузеві кластери. У ЄС за останнє десятиліття відбулися значні зміни в інноваційній політиці й механізмах стимулювання інноваційної діяльності як на міжнародному рівні, так і в рамках окремих країн і регіонів. Інноваційна політика ЄС включає класичну підтримку досліджень, стимулювання процесів обміну між наукою та економікою, а також формування рамкових умов, сприятливих інноваціям. У Римському, а потім і в Маастрихтському договорах було поставлено завдання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності ЄС [1, 2].

Аналіз механізмів державного регулювання та інструментів фінансово-бюджетного стимулювання процесів модернізації й інноваційно-технологічного розвитку зарубіжних країн укотре резюмує, що саме на національному рівні визначаються інституційні передумови для подальшого формування і розвитку процесів інноваційно-технологічної модернізації. Визначальна роль у цьому процесі приділяється механізмам фіскального стимулювання щодо їх упровадження в економічні процеси.

Інноваційний шлях розвитку національної економіки вимагає створення системи взаємодії всіх учасників науково-інноваційної діяльності та механізмів її функціонування, адекватних поставленим цілям. Розробка й реалізація механізмів інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів економіки України вимагає постійного коректування пріоритетів на кожному етапі розвитку інноваційної економіки. Рішення даної проблеми є складним комплексним завданням, у процесі вирішення якого необхідно враховувати такі аспекти, як зовнішньополітична ситуація, стан економіки й бізнесу, національна економічна безпека, стан екології, охорони здоров'я, освіти, регіональні проблеми, соціальна стабільність тощо.

Пріоритети інноваційно-технологічної модернізації на загальнодержавному рівні повинні кореспондуватися з інтересами й потребами перспектив соціально-економічного розвитку різних регіонів України, при цьому враховуючи регіональні інноваційно-технологічні особливості територій. Для своєчасного корегування пріоритетних напрямів інноваційно-

технологічної модернізації слід розробити та впровадити комплексну систему прогнозування пріоритетних напрямів науково-технічного прогресу, які й визначатимуть пріоритети організаційно-технологічної структури народного господарства в довгостроковій і середньостроковій перспективі.

Особливо важлива роль в інноваційно-технологічній модернізації має належати розвитку фундаментальної та прикладної науки. Підвищення ролі держави у фінансуванні фундаментальних науково-дослідних робіт має супроводжуватися необхідним бюджетним фінансуванням витрат на них. Виходячи з можливостей подальшої їх практичної реалізації, необхідні розрахунки їх ефективності. У 2014 р. економіка України остаточно втратила цілісність і здатність до самостійного відтворення. Високотехнологічні експортно-орієнтовані галузі стали імпортувати все більше обладнання і переключаються на іноземні інноваційні технології. Вітчизняне приладобудування, машинобудування, авіа- та ракетобудування, а також суднобудування стрімко деградує, а багато суб'єктів національної економіки все більше переходить на зарубіжну інноваційно-технологічну базу [3].

Серед пріоритетних напрямів інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів економіки Україні необхідно здійснити комплекс заходів, направлених на створення інституціональних засад формування та розвитку процесів модернізації й інноваційного розвитку економіки, а саме [4, с. 12]:

- розвиток системи податкових і тарифних пільг, які підтримують діяльність підприємств із комерціалізації результатів НДДКР та розробки технологій;

- компенсації ставок банківських кредитів і використання коштів інноваційного фонду як гарантії для залучення банківського капіталу у сферу інновацій, підтримки венчурного та лізингового фінансування;

- створення агентства у формі акціонерного товариства або некомерційної організації за участю в якості співзасновників профільних міністерств і відомств, великих підприємств;

- формування розгалуженої мережі професійних організацій у цій сфері бізнес-інкубаторів, технопарків та інноваційно-технологічних центрів, консалтингових фірм, малих інноваційних підприємств, організацій зі стан-

дартизації, сертифікації та забезпечення якості продукції.

Досвід зарубіжних країн у сфері інноваційної політики підтверджує, що саме на національному рівні визначаються інституційні передумови для подальшого формування і розвитку процесів інноваційно-технологічної модернізації [5]. Особлива увага приділяється податковим механізмам стимулювання новаторства та комерціалізації наукових розробок, а також їх упровадженню в економічні процеси. Отже, у нинішніх соціально-економічних умовах серед пріоритетних напрямів інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів економіки Україні необхідно здійснити комплекс заходів, направлених на створення інституціональних засад формування та розвитку процесів модернізації й інноваційного розвитку економіки.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Вирішення завдання оцінки вкладу структурних факторів під час формування кількісних і якісних характеристик інноваційно-технологічної динаміки дозволяє істотно змінити механізми зростання національної економіки, а також інструментарій методів управління. У зв'язку з цим пропонується значне розширення структурної компоненти в ході формування стратегічних документів у сфері інноваційно-технологічної модернізації. Відповідні структурні зміни можуть безпосередньо впливати на підвищення кількісних і якісних показників інноваційно-технологічної динаміки, відповідно, необхідна розробка спеціальної інноваційно-технологічної політики, орієнтованої на використання цього фактора. Залучення інструментів структурної інноваційно-технологічної політики дозволить використовувати додаткові резерви прискорення економічної динаміки й підвищення якості інноваційно-технологічної модернізації економіки України.

За нинішніх кризових економічних умов серед стратегічних пріоритетів інноваційно-технологічної модернізації окремих сегментів національної економіки варто визначити: розробку та прийняття Інноваційного кодексу України; запровадження фіскальних механізмів із підтримки інноваційної діяльності шляхом внесення відповідних змін до Податкового кодексу України; забезпечення довгостроково-

го фінансового супроводу проектів за рахунок створення цільових фондів і програм шляхом внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України; запровадження механізмів кластеризації в окремих секторах економіки України та інших елементів інноваційної інфраструктури.

Міжнародна практика доводить, що виключно на законодавчому рівні необхідно сформулювати інституційні засади інноваційно-технологічної модернізації, у першу чергу, змінами до Податкового, Митного, Бюджетного та створення Інноваційного й Інвестиційного кодексів. Запроваджені механізми фіскального та регуляторного характеру стимулюватимуть інноваційно-технологічну модернізацію в Україні, що призведе до значного підвищення конкурентоспроможності як вітчизняних суб'єктів господарювання, так і національної економіки загалом. У результаті, визначені напрями сприятимуть апроксимації законодавства України до законодавчих норм і правил ЄС, а також конвергенції європейської і вітчизняної інноваційної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Законодавча база Європейського парламенту [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu> (дата звернення: 27.07.2017). – Назва з екрана.
2. Нормативно-правові акти Європейської комісії [Електронний ресурс] : офіційний сайт – Режим доступу : <http://ec.europa.eu> (дата звернення: 27.07.2017). – Назва з екрана.
3. Огляд стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС та Базовий план гармонізації законодавства України з правом ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.menr.gov.ua/docs/activity-adaptation/Overview.pdf (дата звернення: 27 07 2017) – Назва з екрана.
4. Реалізація інтеграційного вибору України: правові проблеми, можливі ризики та наслідки / за ред. О. О. Ашуркова; НАН України, Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2013. – 186 с.
5. Інтеграційні документи Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 27 07 2017). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Zakonodavcha baza Europeiskogo Parlamentu [Legislative base of the European Parliament] <http://www.europarl.europa.eu> Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu>. (accessed 27 July 2017) [in Ukrainian].
2. Normatyvno-pravovi akty Europeiskoi Komisii [Normative acts of the European Commission] <http://ec.europa.eu>. Retrieved from <http://ec.europa.eu> (accessed 27 July 2017) [in Ukrainian].
3. Ohlyad stanu harmonizatsiyi zakonodavstva Ukrainy z vymohamy prava ES ta Bazovyy plan harmonizatsiyi zakonodavstva Ukrainy z pravom ES [Review of the harmonization of the laws of Ukraine to EU law and Baseline of harmonization of Ukraine's law with EU law]. www.menr.gov.ua/docs/activity-adaptation/Overview.pdf. Available at: www.menr.gov.ua/docs/activity-adaptation/Overview.pdf (accessed 27 July 2017) [in Ukrainian].
4. Ashurkov, O. O. (2013) **Realizatsiya intehratsiynoho vyboru Ukrainy: pravovi problemy, mozhlyvi ryzyky ta naslidky** [Implementing of integration choice of Ukraine: legal issues, risks and consequences]. Donetsk : IEP NAN Ukrainy [in Ukrainian].
5. Integraciyni dokumenty Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ukrainy [Integration documents of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. <http://www.me.gov.ua>. Retrieved from <http://www.me.gov.ua> (accessed 27 July 2017) [in Ukrainian].

А. С. Колтунович, кандидат экономических наук (Независимый украинский центр правовых инициатив и экспертиз «Правовое государство», г. Киев). **Инновационно-технологическая модернизация: приоритеты и институциональные предпосылки углубления.**

Аннотация. Цель статьи заключается в выявлении институциональных предпосылок углубления процессов инновационно-технологической модернизации в условиях стагфляции. Статья посвящена формированию стратегических направлений углубления инновационно-технологической модернизации отдельных секторов национальной экономики в рамках децентрализации и углубления региональной экономической интеграции. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Разработанные механизмы инновационно-технологической модернизации в рамках формирования национальной и региональной инновационно-инвестиционной политики, что позволит сформировать институциональные основы эффективной государственной инновационной политики. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что внедрение механизмов государственного регулирования инновационной и инвестиционной деятельности будет способствовать активизации процессов инновационно-технологической модернизации в условиях углубления интеграционных процессов и региональной экономической интеграции.

Ключевые слова: инновационно-технологическое развитие, модернизация, институциональное обеспечение, национальная экономика.

O. Koltunovych, Cand. Econ. Sci. (Independent Ukrainian Center for Legal Initiatives and Expertise "Legal state", Kyiv). Innovation-technological modernization: priorities and institutional preconditions of absolute.

Annotation. The purpose of the paper is to identify the institutional preconditions for deepening the processes of innovation and technological modernization in stagflation conditions. The article is devoted to the formation of strategic directions for deepening of innovation and technological modernization of certain sectors of the national economy in the framework of decentralization and deepening of regional economic integration. **Methodology of research.** The solution to the tasks set in the article is carried out with the help of the following general scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization and synthesis, a dialectical approach. **Findings.** Mechanisms of innovation and technological modernization in the framework of the formation of national and regional innovation and investment policy have been developed, which will allow to form the institutional constraints of effective state innovation policy. **Practical value.** The article substantiates that introduction of mechanisms of state regulation of innovation and investment activity will promote the revitalization of innovation and technological modernization processes in the context of deepening of integration processes and regional economic integration.

Keywords: innovation and technological development, modernization, institutional support, national economy.